

Nai Sau ni Veiqaravi Vakavuniwai kei na Veivakagalalataki ni lewei Viti dau veilakoyaki

12 March 2021: E sauma tau mada tiko mai na Matanitu na nodra mai qaravi vakavuniwai ka vagalala taki (Quarantine) na lewei Viti mai na veiyasai vuravura ka ra gadreva me ra lesu mai ki na noda vanua ena loma ni dua taucoko na yabaki.

Tekivu taki mai na vula ko Mati 2020, e rauta ni tinikarua na udolu, walu na drau vakacaca (12,800) na lewe ni vanua era mai qaravi ena vanua ni veiqaravi vakarautaki ena noda vanua (Fiji's COVID Safe Quarantine) ka rauta ni tinikawalu na milioni na dola (\$18m) nai sau vaka i lavo e vakayagataka na Matanitu ena nodra kana, tikotiko kei na nodra qaravi vaka Vuniwai ka vaka kina na nodra veikauyaki.

E sa qarava rawa ko Viti na nodra mai veisotari tale na lewei Viti mai na vei yasai vuravura kei ira na nodra dui matavuvale ena bula vinaka ka taqomaki ira mai na mate dewa na COVID. Na vanua ni veiqaravi ni veigalalataki (Quarantine Centre) e noda vanua, e qaravi ira na lewe ni vanua ena gauna cava ga era yaco mai kina ena noda vanua.

Me vaka ni sa tauri rawa na ripote ni so na lewe ni vanua era vakatanitaka na kena sauma tiko vakai lavo na Matanitu nodra mai qaravi, sa mai vakavuna me sa na tarovi na kena sauma na Matanitu na nomuni dau qaravi na lewei Viti curu vanua mai ki na noda vanua. Sa na tekivu taki tiko ena-i ka 29 ni Mati ni yabaki oqo.

Ki vei ira ne lewei Viti ka ra na qai via taleva tale mai noda vanua, ena lakolako vaka gade se veisiko mai ki vei ira na wekadra se i tokani, e sa na lavaki me ra sa na sauma vaka taki ira na nodra mai qaravi me tini ka va na siga ena loma ni bai ni vei vagalalataki (Quarantine- 14 days).

Na i tuvatuva oqo era sa dau vakamura tiko mai na vei Matanitu voleka me vakataki Ositerelia, Niusiladi kei na vei Matanitu tale e so ka tautauvata nai vakarau ni kena qaravi nai yalayala ni curu vanua (border).

Na veisau vou oqo, e okati kina o ira ga na lewe ni vanua ka ra taukena nai vola tara ni curu vanua (passport holder) vaka kina vei ira na lewe i Viti ka ra vakaitikotiko tudei (permanent residence) mai vanua tani kei ira era taukena talega nai vola tara ni curu vanua mai na vei Matanitu (dual citizenship). Nai sau lavaki oqo e okati tiko kina na nodra mai qaravi kei na nodra vakani. Na veiqaravi oqo sa na saumi vaka dododnu kina vanua ni veivagalalataki (quarantine facility).

Nai sau lavaki oqo ena vakatautaki ena vanua ni veiqaravi, nai sau vaka i lavo ni veiqaravi oqo e nanumi tiko me yacova na rua na udol, rua na drau na dola (\$2,200) vakacaca ena loma ni bai ni tinikava na siga (14-day quarantine). Nai tuvatuva ni veiqaravi sa i koya me ra na lai vaka dikevi (ke lailai me rua) ni bera na nodra vagolei ki na i tikotiko ni veiqaravi, ka sa na qai lako i yadravi tiko me yacova ni sa vakagalalataki mai vei iratou na Tabana ni Bula. Na veiqaravi kece oqori ena saumi vakatabaki dua ga ki vei iratou na Tabana ni Bula.

Era na vakagalalataki tiko mai ena i-sau lavaki qo, ko ira na lewe ni vanua ka toqai toka e ra, ena nona veivakadonui na Vunivola tudei ni Tabana ni bula (Quarantine Authority of Fiji- Permanent Secretary for Health and Medical Services):

- Ira na lewe ni vanua era biu vanua ni bera nai ka 28 ni Mati 2020, ka ra sa lesu tale mai kina noda vanua;
- Gonevuli kei na nodra vuvale ka vakauti ira na Matanitu ena i lakolako vaka vuli ki vanua tani, ka sa ra suka lesu mai kina noda vanua ni sa cava mai na vuli;
- Ira na lewe ni vanua ka ra laki qaravi vaka Vuniwai kei ira na i tokani ka vakadonui me ra veitmani vata ki vanua tani ena veitokoni ni Tabana ni bula;
- Ira na lewe ni vanua ka ra gole vaka cakacaka ena loma ni bai ni veidinadinati ni Matanitu ka ra sa lesu mai ki na noda vanua(govt-govt workers labour scheme);
- Ira na tamata cakacaka vaka Matanitu (kei na nodra vuvale kei ira na gone ka lailai na nodra yabaki mai na 18) ka ra biu vanua ena vuku ni veitalai ni Matanitu.

Na Matanitu ko Viti ena tomana tikoga na kena tutaki na tiko bulabula kei na nodra taqomaki na lewe ni vanua ka ra lesu mai ki na noda vanua. Ena yadrava talega na kena qarauni me kakua ni vakatanitaki se vakasabusabutaki nai tuvatuva ni veiqaravi ni veivakagalalataki (Fijian Quarantine System).

Ke tiko na nomuni vakatataro, ni qai veitaratara ki na Tabana ni Bula ena kena vei tukutuku matata.

Vinaka.